

ENW'R PWYLLGOR CRAFFU	Pwyllgor Craffu Corfforaethol
DYDDIAD Y CYFARFOD	31 Ionawr 2013
TEITL YR EITEM	Polisi Caffael Cynaliadwy
AELOD CABINET	Cyng. John Wynn Jones

1.0 Cyflwyniad

- 1.0 Ar gais y Pwyllgor Craffu, mae'r Adroddiad Cynnydd yma yn manylu ar lwyddiannau y Polisi Caffael Cynaliadwy hyd yn hyn ynghyd a meysydd i wella.

2.0 Cefndir

- 2.1 Mae strwythur caffael o fewn y Cyngor yn ddatganoledig, hynny yw, mae'r Uned Caffael Gorfforaethol yn darparu arweiniad polisi a throsolwg strategol o ran caffael, ond mae'r cyfrifoldeb am brynu yn aros gyda'r gwasanaethau.
- 2.2 Mabwysiadwyd y Polisi Caffael Cynaliadwy diweddaraf ym mis Ebrill 2011. Pwrpas y Polisi Caffael Cynaliadwy yw sicrhau bod gweithgareddau caffael yn cael eu cyflawni mewn ffordd gyfrifol a chynaliadwy a hefyd yn uchafu cyfleoedd i wneud y defnydd gorau bosib o wariant y Cyngor er mwyn gwella perfformiad economaidd, amgylcheddol a chymdeithasol o fewn y Sir.
- 2.3 Drwy weithredu'r Polisi Caffael Cynaliadwy, mae'r Cyngor yn ceisio:
- 2.3.1 sicrhau bod gweithgareddau caffael yn cael eu cynnal mewn ffordd sydd yn galluogi'r cyflenwyr priodol, yn cynnwys busnesau bach a chanolig, cwmnïau preifat a'r trydydd sector i gystadlu am gytundebau'r cyngor.
- 2.3.2 Lleihau effaith amgylcheddol drwy well detholiad a defnydd o nwyddau, gwasanaethau a gwaith.
- 2.3.3 Creu amgylchedd sydd yn darparu cyfleoedd i uchafu'r buddion yn deillio o gynnwys a gweithredu meini prawf cymdeithasol o fewn gweithgareddau caffael.

2.3.4 Sicrhau bod asesiadau gwerth am arian yn cael eu seilio, lle'n briodol, ar gostau gydol oes.

2.4 Yn ymarferol, mae'r Polisi Caffael Cynaliadwy yn gofyn i Wasanaethau ymgymryd â'r camau gweithredu canlynol:-

- Cytundebau gyda gwerth £500k ac uwch - bod rhaid derbyn mewnbwn gan yr Uned Caffael Gorfforaethol gyda'r pwrpas o gyfrannu at adnabod cyfleoedd cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol, a chynnwys y cymalau perthnasol yn y cytundeb. Mae hyn yn cynnwys cwblhau'r Teclyn Caffael Cynaliadwy.
- Cytundebau gwerth £50k hyd at £500k – bod angen cwblhau rhestr gwirio cynaliadwyedd.
- Gweithgor Caffael Cynaliadwy - roedd targed i ddau gytundeb derbyn sylw gan y Gweithgor Caffael Cynaliadwy.

3.0 Gwariant

3.1 Gofynnodd y Pwyllgor Craffu am wybodaeth ynglŷn â'r nifer o gontractau sy'n cael eu gosod i gwmnïau o du allan i Gymru. Nid ydi'n bosib adrodd ar y nifer o gontractau sydd yn cael ei ddyfarnu i gwmnïau tu allan i Gymru, ond mae yn bosib adrodd ar wariant y Cyngor yn gyffredinol. Gweler y graffiau yn Atodiad 1 sydd yn dangos gwariant y Cyngor:-

- Yn lleol (o fewn Gwynedd) (atodiad 1a)
- Gyda Busnesau Bach a Chanolig (atodiad 1b)
- Yng Ngogledd Cymru (atodiad 1c)

3.2 Mae'r graffiau hefyd yn dangos perfformiad Cyngor Gwynedd yn erbyn Cynghorau eraill, a gellir gweld bod Cyngor Gwynedd yn perfformio yn dda yn gyffredinol.

4.0 Llwyddiannau hyd yma

4.1 Mae nifer o brosiectau gwerth dros £500k wedi dilyn y broses caffael fanwl sydd ei angen o dan y Polisi Caffael Cynaliadwy, yn cynnwys:

- Y Cytundeb Bwyd
- Ysgol Bro Dysynni
- Cynllun Adfywio Blaenau Ffestiniog
- Academi Hwyllo
- Cefnogaeth rhieni a theulu
- Uwchraddio Siambr Dafydd Orwig a'r Llys
- Gwaith Cynnal a Chadw Cynlluniedig
- Lon Las Ogwen

4.2 Mae'r defnydd o'r Polisi Caffael Cynaliadwy wedi sicrhau bod ystyriaeth yn cael ei roi i sut mae cytundebau yn cael ei strwythuro h.y. strategaethau lotio sydd yn annog cwmnïau llai i fidio, sut y gellir lleihau effaith amgylchedd ac os gellir gweithredu cymalau buddion cymdeithasol.

4.3 Hyd yma 5 cytundeb sydd wedi defnyddio cymalau buddion cymdeithasol, sef Cynllun Adfywio Blaenau Ffestiniog, Ysgol Bro Dysynni, Academi Hwyllo, Siambr Dafydd Orwig a Phont Briwet. Yn ychwanegol, mae cytundeb adeiladu Ysgol Hendre wedi llwyddo i ennill buddion cymdeithasol hefyd. Dylid nodi bod cymalau buddion cymdeithasol dim yn berthnasol i bob contract ond maent yn addas ar gyfer cytundebau adeiladu yn arbennig.

4.4 Gweler gwybodaeth fanwl ynglŷn â'r buddion sydd wedi'u hennill hyd yma o Gynllun Adfywio Blaenau Ffestiniog ac Ysgol Hendre yn Atodiadau 2a a 2b.

4.5 Mae Gwerth Cymru, sef Uned Polisi Caffael y Llywodraeth, wedi datblygu'r Teclyn Buddion Cymdeithasol Cymreig i gynorthwyo gyda dadansoddi buddiannau yn deillio allan o gontractau penodol (h.y. contractau dros £2m). Mae'r teclyn yma yn cael ei gwblhau gan y Contractwr Llwyddiannus ar ddiwedd y cytundeb. Y prif negeseuon yn deillio o Gynllun Adfywio Blaenau Ffestiniog yw:

- bod contract o werth £2.6m wedi creu buddsoddiad yn yr economi Cymreig a'r DU o £4.3m
- £1.1m wedi cael ei wario gyda busnesau Cymreig.

- bod busnesau bach a chanolig o fewn Gymru wedi ennill £514,637 gwerth o waith
- bod pobol Gymreig wedi derbyn incwm yn gyfartal i £443k.
- 3 person di-waith wedi derbyn gwaith am gyfnod y contract.
- 5 person wedi derbyn prentisiaeth.

5.0 Materion i'w gwella.

5.1 Mae perfformiad adrannol yn erbyn y Polisi Caffael Cynaliadwy yn cael ei fonitro gan yr Uned Caffael a'i adrodd i'r Aelod Cabinet a'r Penaethiaid Gwasanaeth yn chwarterol. Gweler mesuryddion perfformiad perthnasol hyd at chwarter 3, 2012/13 yn Atodiad 3.

5.2 Mae'r mesuryddion yn dangos bod 6 allan o 9 cytundeb wedi dilyn y proses gaffael manwl ar gyfer cytundebau gwerth dros £500k. Fodd bynnag, mae 3 gytundeb gwerth uchel wedi methu a dilyn y broses. Mae hyn yn bosib oherwydd bod y mesuryddion perfformiad yn ofyniad newydd eleni. Er gwybodaeth, mae perfformiad chwarter 3 wedi bod yn 100%.

5.3 Er bod mesuryddion perfformiad gyda chontractau dros £500k yn galonogol iawn, mae perfformiad ar gontractau o dan y lefel hon yn aneglur/ymddangos yn wael. O dan y lefel hon o wariant, rhaid i swyddogion caffael adrannol cwblhau rhestr wirio caffael cynaliadwy. Ychydig iawn o restrir wirio sydd wedi cael eu cwblhau hyd yn hyn.

5.4 Yn amlwg, mae 'na le i wella perfformiad, yn enwedig gyda chytundebau o dan £500k a phosib bod hyn yn gyfle i ddefnyddio Gweithgor i afael ar y gwaith o adnabod y rhesymau pam mae rhai adrannau ddim yn cwrdd â gofynion y polisi.

6.0 Datblygiadau Eraill sydd yn berthnasol i Gaffael Cynaliadwy

6.1 Compact - SQuID

6.1.1 Fel rhan o'r Compact Lywodraeth Cymru, mae'r Cyngor wedi symud i fabwysiadu'r SQuID (Supplier Qualification Information Database). Mae'r SQuID yn holiadur cyn-gymhwyso safonol sydd i'w mabwysiadu ledled Cymru. Mae Cyngor Gwynedd yn cael ei ystyried gan Gwerth Cymru i fod yn flaenllaw o ran defnyddo SQuID yn enwedig wrth ddefnyddio ynghyd a dulliau tendro electronig.

6.1.2 Mae'r SQUID electronig yn caniatáu contractwyr i storio eu hatebion i gwestiynau cyn-gymhwyso safonol. Ar dendrau dilynol (ac yn enwedig tendrau electronig), mae eu hatebion yn cael eu llwytho yn awtomatig. Fel y gallwch ddychmygu, mae hyn yn arbed llawer iawn o amser ac ymdrech ar ran y prynwr a'r cyflenwr.

6.2 Compact – Cymalau Buddion Cymdeithasol

6.2.1 Mae Llywodraeth Cymru wedi datgan bod Llywodraeth leol i ddefnyddio cymalau Buddion Cymdeithasol mewn contractau sy'n werth mwy na £2 filiwn a lle gellir cyflawni budd i'r gymuned.

6.2.2 Yn amlwg o dan y Polisi Caffael Cynaliadwy, mae Cyngor Gwynedd wedi penderfynu lleihau'r trothwy yma i £500k. Felly, mae pob cytundeb gwerth £500k ac uwch yn ystyried defnydd o gymalau buddion cymdeithasol.

6.3 Compact – Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol a Gweithio ar y Cyd

6.3.1 Yn ei gyfarfod 20 Tachwedd 2012, penderfynwyd y Cyngor i ymrwmo i ymuno a'r Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol. Yn ychwanegol at hyn, mae Cyngor Gwynedd dal yn ystyried cydweithio ar gaffael ar lefel rhanbarthol gyda Chynghorau Dinbych a Fflint.

6.3.2 Hefyd, cytunodd y Cabinet mewn cyfarfod ar 22 Ionawr 2013 i gefnogi sefydlu cytundeb fframwaith ar gyfer prosiectau adeiladwaith dros £4.35m ar gyfer rhaglen ysgolion 21ain ganrif, ac i gytuno i weithredu'r Strategaeth Caffael ar gyfer adeiladau eraill dros £4.35m ar yr amod bod defnydd Cyngor Gwynedd o'r fframwaith i'w adolygu achos wrth achos.

6.3.2 Bydd hyn yn golygu bod rhai cytundebau yn cael ei weithredu yn dilyn trefniadau cenedlaethol neu ranbarthol yn y dyfodol.

6.4 Gweithio gyda Phrifysgol Bangor - Peilot Caffael Gwerth Isel

6.4.1 Mae'r Uned Caffael Gorfforaethol yn gweithio mewn partneriaeth gyda Phrifysgol Bangor ar ymarfer peilot gwerth caffael isel. Mae'r prosiect yma wedi codi allan o'r adroddiad "Rhwystrau i Gyfleodd Caffael, 2009" a ganfu fod sefydliadau llai yn eu cael yn anodd cael mynediad i gontractau gwerth is.

6.4.2 Mae'r peilot yn edrych ar ymarfer caffael sydd yn cael ei wneud gan yr Uned Cefnogi Busnes yn yr Adran Economi ac Adfywio.

6.4.3 Os yn llwyddiannus, gall y broses gaffael gwerth isel cael ei weithredu'n llawn o fewn y Cyngor yn ei gyfanrwydd.

7.0 Cefnogi Busnesau

7.1 Cynhaliwyd cyfarfod rhwng y Gweithgor Caffael Cynaliadwy a dau gwmni lleol ym mis Medi 2011 er mwyn adnabod gwendidau o fewn y proses caffael. Y prif awgrymiadau ar gyfer gwella oedd:

- Symleiddio'r proses cyn-gymhwyso.
- Sefydlu fframweithiau ar lefelau gwerth gwahanol er mwyn rhoi cyfle i gwmnïau llai.
- Bod yn ofalus wrth ddewis lefelau trosiant er mwyn sicrhau bod cwmnïau llai ddim yn cael eu cau allan o'r broses tendro.

7.2 Mewn ymateb i'r uchod, mae'r Cyngor wedi mabwysiadu SQuld fel y ddogfen cyn-gymhwyso safonol. Mae'r Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru wedi ymgysylltu a'r farchnad er mwyn derbyn mewnbwn cwmnïau ar sut oedd fframwaith newydd am gael ei sefydlu. Mewn perthynas â'r lefelau trosiant, ac oherwydd defnydd SQuld, mae'r Cyngor yn rhoi llai o bwyslais ar lefelau trosiant ac yn edrych a'r gallu cwmnïau i wneud y gwaith.

7.3 Dull arall o wella'r siawns o gwmnïau i ennill busnes ydi cynnig dadbriffio cynhwysfawr i gynigwyr aflwyddiannus. Byddai hyn yn cynorthwyo cwmnïau i ddeall pam bod eu ceisiadau wedi bod yn aflwyddiannus ac yn eu galluogi i wella ceisiadau dilynol yn seiliedig ar y cyngor a roddwyd. Ystyrir bod y ddadbriffio a ddarperir gan swyddogion y Cyngor i gynigwyr yn annigonol.

7.4 Yn nhermau cyngor ac arweiniad allanol, mae hyn ar gael gan y Gwasanaethau Adolygu Tendrau yn Brifysgol Bangor. Mae'r gwasanaeth hwn yn dadansoddi tendrau blaenorol, yn nodi cryfderau a gwendidau. Hefyd maent yn darparu adborth adeiladol ac yn argymhell sut i wella tendrau yn y dyfodol.

8.0 Y Ffordd Ymlaen

8.1 Fel rhan o'r broses datblygu cynllun strategol, cynhaliwyd sesiwn i drafod y maes yma gydag aelodau'r Cabinet ym mis Rhagfyr. Y prif negeseuon o ran y ffordd ymlaen oedd yr angen i:

- Ail-edrych ar drefniadau caffael o fewn y Cyngor er mwyn cysoni agweddau ac ymarfer ar draws Adrannau.
- Yr angen i gynnig adborth i gwmnïau sydd ddim yn llwyddiannus i ennill gwaith.
- I ail-edrych ar drothwyon tendro caffael.
- Yr angen i gefnogi busnesau er mwyn iddynt allu paratoi am dendro e.e. digon o rybudd o ba gytundebau bydd yn cael eu hysbysebu a phryd; a bod yn glir beth yn union sydd ei angen gan fusnesau.
- Yr angen am hyfforddiant penodol i swyddogion sydd yn caffael.

8.2 Bydd yr ystyriaethau yma, ynghyd ag adborth cyffredinol gan aelodau a swyddogion yn bwydo i mewn i gynllun strategol y Cyngor ar gyfer y dyfodol.

8.3 Er gwybodaeth, mae'r Aelod Cabinet Economi yn arwain ar faterion caffael ar y Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru. Bydd yr Aelod Cabinet yn gallu cynnig arweiniad clir ar gyfer gwella a safoni prosesau caffael ar draws siroedd y Gogledd.

9.0 Argymhellion

9.1 Er mwyn cryfhau perfformiad a gwella canlyniadau'r Polisi Caffael Cynaliadwy, argymhellir bod y Pwyllgor Craffu yn:

- Cefnogi'r cynnydd hyd yma;
- Pwysleisio'r angen i Wasanaethau defnyddio'r gefnogaeth caffael sydd ar gael a chydymffurfio gyda'r polisi caffael cynaliadwy.
- Sefydlu Gweithgor i gynnal ymchwiliad craffu i'r perfformiad ar gytundebau o dan £500k, adnabod ymarfer da ac argymhell gwelliannau.